

IA uue mudeli aruteluseminaride kokkuvõte

23.01. ja 30.01.2025

- 1. Kas kriteeriumite ja suunistega on kaetud kõik olulised erinevaid valdkondi läbivad teemad nagu ühiskonna teenimine (sh täiendõpe), kvaliteedikultuur, rahvusvahelistumine, roheteemad, digiteemad, kestlik areng?**

Üldiselt leiti, et olulised valdkondi läbivad teemad on kaetud, lõimitus ja horisontaalsed teemad on lähenemisviisina hea. Dokument on terviklikum ja süsteemsem, kattumisi on vähem.

Parendusettepanekud:

- **Täiendõpe:**
 - Kriteerium 4 Mikrokraadide puhul kaaluda eraldi väljatoomise vajadust ja keskendumist lõpetajate arvule.
 - Täiendõpe ja uued õppevormid ei kajastu piisavalt, mikrokraadide roll ei tule esile.
 - Käsitleda täiendõpet laiemalt, hõlmates elukestva õppe võimalusi.
 - Suunis 1.8: selgitada elukestva õppe kvaliteetseid võimalusi.
- **Roheteemad ja kestlik areng:**
 - Pealkirjades on digi, rohe ja kestlikkuse teemad kaetud, aga suunistes ja tõendites on nendele vähem rõhku pööratud.
 - Roheteemad on varjus, vajab selgitamist, kuidas seda mõõta ja analüüsida.
 - Jätkusuutlikkus, kestlikkus ja roheteema on omavahel segamini, võiks olla selgemalt ja eristuvalt kajastatud.
- **Kvaliteedikultuur:**
 - Kvaliteedikultuuri mõiste vajab selgitamist, kuna selles on jätkuvalt "müstilisust".
- **Ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid:**
 - Ülikoole ja rakenduskõrgkoole tuleks selgemalt eristada, samuti erakoole.
 - TAL hindamisvaldkonnas võiks loometegevuse osa ja rakendusuuringute komponent rohkem kajastuda.

- Kutseõppe hindamine rakenduskõrgkoolides vajab selgemaid juhiseid. IA ja kutseõppe hindamine võiks olla terviklik.
- **IA protsess kõrgkoolis:**
 - IA protsess peaks rohkem olema seotud kõrgkooli arengu planeerimisega.
 - Üliõpilaste kaasatus vajab täpsustamist.
 - Suunis 1.10: riskijuhtimisesüsteem on rakenduskõrgkoolidele väljakutse ja vajab tuge.
 - Ühiskonna teenimisega seotud nüansid ja eriti mõju näitamine on keeruline.
- **Muu:**
 - Lisada järgmised teemad: tervisliku ülikoolilinnaku arendamine, vaimne tervis (personalijuhtimisse), ligipääsetavus.
 - Andmeid võiks koguda süsteemselt, eeltäidetud valikutega. Andmete kogumise, andmekvaliteedi ja ETISE impordi teema on kriitiline ja vajab lahendamist.
 - Selgitada universaalse disaini mõistet punktis 6.1.
 - Selgitada suuniseid 1.6 ja 1.9.
 - Juhtimise kvaliteedi tagamine tuleks suunistesse selgemini välja kirjutada.
 - Suunis 3.3 peaks olema strateegilise juhtimise all.
 - Suunis 9.4 on liiga kitsas, võiks olla üldisem.
- **Sõnastusettepanekud:**
 - Soovitav kasutada väljundit: õppe- ja hindamismeetodid (mitte - viisid).
 - Õppimise ja õpetamise hindamisvaldkonna esimese kvaliteedikriteeriumi nimetuseks panna "Õppekavad". Kõik selle kvaliteedikriteeriumi suunised puudutavad õppekava (avamine, arendus, sidusus, sisu).
 - „Üliõpilase“ asemel võiks olla igal pool "õppiija", kui täienduskoolitus sees.

2. Kas kriteeriumid ja suunised annavad arengutõuget, on mingilgi määral lennukad või kirjeldavad pigem tänast tegelikkust kõrgkoolis?

Kriteeriumid ja suunised nähakse üldiselt arengutõukena, eriti eesmärgipärase strateegilise juhtimise, tõendus põhise ja sisehindamise osas. Võiks siiski olla

rohkem ettevaatamist, praegu fookuseerib pigem tõenditele kui arengu näitamisele ja selle analüüsimisele (vastavushindamine).

Parendusettepanekud:

- Rõhutada suunises 1.1 eesmärkide ambitsioonikust.
- Selgitada suunises 5.1 taseme- ja täiendõppe lõimimist.
- TAL ja rakenduskõrgkoolid – otsida mõistlikku tasakaalu, et IA-s ei vaadeldaks RAK-e kui ülikoole.

3. Kas tõendid on asjakohased, kas on midagi olulist puudu?

▪ **Üldised tähelepanekud:**

- Tõendites võiks kajastada viimase 5–7 aasta andmeid, 10 aastat on liiga pikk periood.
- Õppimise ja õpetamise all on palju arvulisi näitajaid, aga vähem analüüse, liiga statistikapõhine.
- TAL tõendite osas tuleks selgemalt välja tuua mitteevalveeritud rakenduskõrgkoolide teema.
- Loometegevuse indikaatorid TAL osas on arusaamatud, võiks tuua eraldi selgemalt välja.
- Keskelt kogutavate andmete kogumise ja andmekvaliteedi teema on kriitiline.
- Kõrgkoolid ei peaks mõtlema 7 aasta taguseid andmeid välja kui neid pole riiklikes andmebaasides.

• **Parendusettepanekud:**

Kriteerium 1 Strateegiline juhtimine ja areng:

- Akadeemilise eetika tõendid punktides 1.5 ja 2 kattuvad ja tuleks üle vaadata.
- Juhtimise punktis peaksid tõendid olema arengukava perioodist lähtuvad. Võiksid olla ka tulevikku vaatavad näitajad.
- Lisada, et tõendid kestliku arengu kohta lähtuvalt kõrgkooli enda nägemusest.
- Suunisel 1.8 puudub tõend.

Kriteerium 2 Personalijuhtimine:

- Suunisel 2.4 puudub tõend.
- Täiendavate või kohustuslike tõendite hulka lisada värbamine ja selle tulemuslikkus, võrdsete võimaluste tagamine, akadeemiliste töötajate koolitussüsteem, atesteerimise hea tava.

Kriteerium 3 Taristu ja infojuhtimine:

- Sõnastusettepanek: Infojuhtimist ja küberturvalisust reguleeriv dokumentatsioon kõrgkoolis – reeglite olemasolu, nende levitamine ja järgimise analüüs --> levitamine ja rakendamine?
- "Taristu vastavus kõrgkooli põhitegevuste ja sihtidega, selle ajakohasus ja jätkusuutlikkus". Kas ja kuidas seda hinnatakse?
- Taristu ja infojuhtimine osas võiks arvestada kohustuslike akrediteerimiste ja hindamistega (näiteks andmekaitse hindamine).

Kriteerium 4 Õppe kavandamine ja õppekavad:

- Üliõpilaste arv ak. töötaja kohta metoodika on puudulik ja kõrgkooliti erinev.
- Milliseid järeldusi saab teha õppe rahastuse alusel? Võiks olla pigem soovituslik tõend.
- Miks on eraldi välja toodud mikrokvalifikatsioonide lõpetajad jm? Peaks viima laiemale teemale, nt täienduskoolituse alla.
- Suunis 4.6: Tõendina võiks hõlmata ka seda, et eesti üliõpilased osalevad koos õppetöös rahvusvaheliste üliõpilastega. Seda peab vaatama õppekavade kontekstis, sest valdkonniti on rahvusvahelistumise võimalused erinevad.

Kriteerium 5 Õppetegevus:

- Selgitada andmete kogumist vilistlaste kohta.
- Välismaalastest vilistlaste puhul on võimalik välja tuua ainult info nende kohta, kes on Eesti maksusüsteemis/töötavad Eestis.
- Mida palganumbrite väljatoomine annab, kas see on tõenditena vajalik/kohustuslik? Palgatase võib olla raskesti mõistetav rahvusvahelisele komisjonile, palgatase ei pruugi sõltuda haridusest, OÜ-d jne. Mida siin hinnata üldse saame - erialal töötamist, valdkonnas töötamist, hõivatust?
- Lõpetajate töötasu 10 aastat pärast lõpetamist on liiga pikk aeg.
- Eurograduate küsimustikku ei pruugi välisvilistlased täita. Võiks näidata kõrgkooli enda küsitluse tulemusi.
- Lõpetanute edasiõppimine ei tohiks olla lihtsalt arvuline näitaja, sest rakenduskõrghariduse lõpetajad ei lähe sageli edasi õppima, vaid tööle.

Kriteerium 6:

- Kas Eurostudent uuring on 7 a. pärast asjakohane? Kas Eurostudent peab olema keskselt kogutavate andmetena vilistlaste tagasiside alus või on see näide?
- Selgitada suunist 6.6.: kuidas tõendatakse, mis eesmärk, mis sorti tegevusi silmas peetakse?

Kriteerium 7 TAL eesmärgistamine ja kvaliteedi juhtimine:

- Kas TAL tulude struktuur on oluline?
- Tõendid ei peaks olema seotud TAL tulude mahuga, rakenduskõrgkoolidel ei ole eraldi seda tulu sellisena nagu ülikoolidel.
- ETISE andmete Frascati valdkondade lõikes kättesaamine on ajamahukas. Rakenduskõrgkoolile ei ütle Frascati valdkond midagi.
- Selgitada loometööde avalike esitluste taset ja erasektorite lepingute mahtu (TAIE arengukava näiteks arvestab ainult eraraha).
- Loometöö näitajaid on tõenditena vähe.

Kriteerium 8 TAL tulemuslikkus ja mõju ühiskonnas:

- Kohustuslike tõendite seas on ka InCites, aga see diskrimineerib selgelt sotsiaal- ja humanitaarteadusi.

Kriteerium 9 TAL tugisüsteem ja alustavate teadlaste karjääri toetamine:

- Miks on piirang 7 aastat doktorikraadi kaitsmisest? Tahaks teisi teadlasi ka toetada.

4. Kas kogu protsess, sh komisjoni moodustamine, on piisavalt selgelt lahti kirjutatud? Mida oleks vaja lisada, muuta?

• Komisjoni moodustamine:

- Läbivalt tõstatusid ekspertide Eesti konteksti tundmise ja kõrgkooli profiiliga arvestamise teemad, sh:
 - Rakenduskõrgkooli peaks hindama eksperdid, kes on ise rakenduskõrgkoolist.
 - Komisjoni peaks kaasama kõrgkooliga sarnase taustaga eksperte.
 - Rakenduskõrgkoolide puhul võiks komisjoni esimees olla sarnase profiiliga kõrgkoolist.
 - Hindamiskomisjonide liikmed peaksid olema vähemalt enamikus osas meie haridus- ja kultuuriruumile sarnastest riikidest.
 - Komisjonis peaks olema kutseõpet tundev inimene kui tullaakse hindama rakenduskõrgkooli, kus on kutseõppekavad.

- Kõrgkoolidel peaks olema võimalik ise soovitada hindajaid.
 - Võiks kaasata rohkem Eesti eksperte (samastunnustati ka välisekspertide kaasamist).
 - Ekspertide koolitus on võtmetähtsusega.
- Täpsustada kõrgkooli profiili mõistet.
 - Komisjoni liikmete profiili kirjeldus vajab täiendamist: vajalik on õppe- ja õppekavaarendamise kogemus, õppetöö ja õppetöö hindamise kogemus, õppekavade sisehindamissüsteemi hindamine.
 - Ekspertide värbamise andmebaasid jms võiks olla selgemalt välja toodud.
 - Punkt 20.2: Täpsustada väljaspool kõrgkooli liikme valikukriteeriumid.
 - Punkt 20.4: Üliõpilasliikmel võiks olla sarnase kõrgkooli kogemus.
 - Punkt 20.5: Üks inimene sarnase profiiliga kõrgkoolist on liiga vähe, peaks olema vähemalt kaks.
 - Punkt 20.7 Üks TAL kogemusega inimene komisjonis on liiga vähe, peaks olema vähemalt 1 liige iga teadusvaldkonna kohta.
 - Punkt 21.3 on kõrghariduse keskne. Seal võiks olla ka TAL-korralduse teadmised, samuti vajadusel kutseharidussüsteemi tundmine.
 - Punkt 22: Kõrgkool võiks saada teha ettepanekuid, mis kogemusega hindajaid on rohkem tarvis (TAL, juhtimine vm).
 - Punkt 25.1: Täpsustada, kas piirang hõlmab ka käsunduslepinguid ja ühisprojekte.
 - Punkt 27: Vaatlejate kohta peaks olema nõuded täpsemalt sõnastatud (vaatleja määramine, nõuded, andmetele ligipääs, konfidentsiaalsus).
 - Punkt 29: Komisjoni kohustusena tuleks lisada ülikoolide halduslepingutega tutvumine.
 - Punkt 34: Täpsustada kõrgkooli esindajatega eelkohtumise formaati ja korraldust.
 - Punkt 34: Komisjoni lisamaterjalide loend peaks olema kättesaadav enne eelkohtumist kõrgkooli esindajatega.
 - Punkt 38: Selgitada, mida tähendab „dokumenteerib“?
 - Punkt 40: Kõrgkooli tagasiside andmine ekspertide osas võiks olla pikem kui 5 tööpäeva.
 - Punkt 67 vajab täpsustamist (formaati, 7-aastase akrediteeringu piirangu põhjendus, protseduur ja ajaraam).

- **Protsess:**

- Punkt 66: Järelseminaride kasulikkust ja toimumise tihedust peaks selgemalt lahti kirjutama.
- Peaks hindama ka tulemusi, mitte ainult tegevusi, eesmäärke, tugevusi ja arenguvõimalusi.
- Punkt 37.3 – kas see on vajalik?
- Täiendavate tõendite esitamiseks ja vestlejate kaasamiseks peaks olema mõistlik etteteatamisaeg.
- 56.2 soovitusel ei peaks olema ainult vajaka jäämistele orienteeritud. Võiksid olla ka arengut toetavad.

5. Kas on tagatud kõrgkoolide erisustega arvestamine? Mida oleks vaja lisada, muuta?

Üldiselt arvestatakse erisustega, kuid TAL on veidi ülikoolide nägu. Kohtumine ekspertidega enne külastust on hea mõte.

Parendusettepanekud:

- Kõrgkoolide profiiliga tuleks rohkem arvestada (vt ka kõkkuvõtte p. 4).
- Tuua erisused evalveeritud ja evalveerimata rakenduskõrgkoolide vahel selgemini välja.
- Kutseõppevaldkonna hindamine selle juhendi alusel on problemaatiline, seda peaks eraldi arutama. Kutseõppe hindamine peaks olema selgemini reglementeeritud.
- Loomekõrgkoolide spetsiifikaga ei ole TAL puhul kohati arvestatud, praegu on rõhk teadusel.
- TAL tõendid võimaldavad oma eripära näidata, kuid mõned kriteeriumid on liiga kitsad (nt alustavate teadlaste osas).
- Välisagentuuri hindamise puhul tuleks kindlalt sõnastada rahastuse põhimõtted (ajalised piirangud vms).
- TÜ spetsiifiline teema: välishindajad ei saanud aru "rahvusülikooli" rollist.

6. Kas otsuste kujunemise põhimõtted on arusaadavad ja asjakohased?

Parendusettepanekud:

- Hindamisprotsess ja hinnete kujunemine tuleks visualiseerida skeemina.
- Kaaluda hindamismaatriksi koostamist.
- 4- ja 3-pallise skaala kasutamine vajab põhjendust.

- Hinnangute sisulist tähendust tuleks täpsustada (nt "vastab" vs "vastab põhiosas").
- "Osa" mõiste tekitab küsimusi ja vajab selgitamist.
- Ekspertide ja hindamisnõukogu otsuste tegemise raamistik ei ole läbipaistev.
- Osaliselt vastav hinnang pole piisavalt läbipaistev. Põhiosa ja puuduste tähtsus või vähetähtsus kõlab tunnetuslikult, mitte tõenduspõhiselt.
- Hindamissüsteemi mõju komisjoni ja hindamisnõukogu tööle vajab selgitamist.
- Küsimus, kuidas samal ajal hinnatakse arengut ja taset, vajab vastust.
- Punkt 39 - on viidatud tagasiside "peegeldamisele". Juriidiliselt pole sellel tähendust. Sõnastada "õigus anda suulist tagasisidet".
- Punkt 42: "Võimekuse" mõiste vajab selgitamist, kuidas seda hinnatakse.
- Punkt 47: 2-nädalane tähtaeg võib olla liiga lühike.
- Punktid 60-61: Kõrgkoolil peaks olema õigus pöörduda otse kohtusse, mitte esmalt HAKA poole.

7. Kas akrediteerimisprotsessis on maksimaalselt arvestatud eesmärgiga toetada kõrgkooli arengut? Mida oleks vaja (ja mida oleks võimalik) institutsionaalse akrediteerimise raamistikus paremini teha?

Parendusettepanekud:

- Ekspertide kohalolekut tuleks otstarbekalt kasutada ja planeerida lisategevusi.
- Temaatilise hindamise võimalus on hea, aga selle kohta on vähe infot.
- Välisekspertide arvamus on mõjukas, kuid hindaja peaks olema usutav ja meie oludega kursis (ekspertide informeerituse ja koolitamise teemad tõstatusid mitmes laudkonnas).
- Kaaluda põhjalikuma tunnustussüsteemi välja töötamist.
- Hindamisnõukogul peaks olema suurem kaal hindamiskomisjoni hinnanguid muuta.
- Kõrvaltingimuse hindamine ei tohi kujuneda mastaabilt uueks hindamiseks.
- Võiks olla konsultatsioonivõimalus, kas kõrgkooli poolt tehtud analüüsid on piisavad, nt võrdse kohtlemise analüüs.

- Võrdse kohtlemise teemat võiks eraldi arutada.
- Ei ole arusaadav, lähtuvalt IA eesmärgist, kuidas kõrgkoolid saavad oma mõju ühiskonnas suurendada.
- Võiks näha võrdlustabelit, kus on näha, millistest ESG nõuetest kriteeriumid tulenevad.
- Vajalik on parimate praktikate jagamine ülikoolide vahel (HAKA korraldusel)
- IA tulemusi tuleks kasutada arengukava koostamisel.
- IA ajaraami võiks kujutada protsessiskeemina.

Aleksandra Dolgoplova

Gemini 2.0